

Коваленко Аліна Михайлівна
студентка IV курсу, групи ІІІ-41
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

**Велика війна очима маленької дитини:
одна історія від Коваленко (Неволько) Ганни Іллівни (1932 р. н.)
з села Городище на Чернігівщині**

- Як дізналися про війну?

Війна почалась в 1941р., рівно в 24 години, Київ бомбили, і нам оголосили. Оце так я дізналася. І пішли на роботу всі, і жінки, і чоловіки. І з роботи поприходили чоловіки, самі сумки збирали собі, жінки поприходили, кричали, плакали, і діти залишилися. Дітей було по п'ятеро, по шестеро, були такі, що й в колисках. Мені було дев'ять років у 1941 р., я ходила в школу, при німцях. Ввійшли в 1941 р., до 1943р., два роки вони якраз були в нас. Була вчителька, одна Ніна Йосипівна, друга Савична, били здорово дітей. Вони з німцями й повтікали. По-німецьки вчили рахувати, писати.. я довго знала по-німецьки до ста.(порахувала до десяти по-німецьки) Це до десяти.

Дуже –дуже важко було жити, і в війну, і після війни. Все порозбивате, все порозгромлюване. Такий був голод, що ходили гнилу картоплю збирали, тут у нас не було, ходили далі. Нас гонили, били, не давали з бургів гнилої картоплі збирати. А в Часниківку ходили, то там нам показали бург, він повністю зогнив, трактором засипаний. Там баби нам показали, так ми картоплю гнилу брали, мішок на плечі, додому приніс, у ночву висипав, мати води налила, лушпайки сплили, перемила, і на крохмаль. Він був за муку, і щавель, пирей, акація.. Замішували чим попало - ото такий хліб ..Ото і все. Дуже було важко жити, хай не вертається, хай не буде, щоб ніхто не бачив такого...

- Як дізналися, що війна закінчилась?

Виїхали з села. Фронт ішов.

- А чому виїжджали з села?

Бо сказали, що будуть пускати «Катюшу». Виїжджали з дітьми, з коровами. Тиждень прожили, їсти нічого. Пішли картоплю шукати, а там була протитанкова канава. Табак високий, а німецькі розвідники на млин залізли. Тоді наші шли, у кого що було - солдатам(і коров доїли). 85 чоловік убили, біля того млина..

Городники роздавали, около млина був наш підгородник, я ходила туди, нашла карточку 1925 року, принесла додому, а мати віднесла в сільську раду, щоб знали, що такий-то помер. Дуже-дуже було важко жити. Сапували, кок-сагиз тоді ж був.

- Кок-сагиз? Що це?

Рослина така, сапували її аж дванадцять раз. Гума з неї вироблялася, так як на молочаю, одуванчик такий, так і кок-сагиз. Це був 1946 рік.

- А потім що з ним робили?

Ми збирали, здавали, ми ж не знали, що там далі. Гуму робили з нього, тоді ж усі ходили в ній, взуття не було. Спасибі Сталіну грузину, що обув нас у резину, спасибі Іллічу, що не варю й не печу, аби з Сталіном поговорить, щоб і борщу ще не варить..

Буряк як сапували, в 1946 році, нам варили, як телятам, пійло. А хліба давали по сто грам, я не їла і мати не їла, дома четверо.. Несем той хліб, розділимо, по разу вкусить, отак ми й жили.

У 1947 році робила на свинарнику, за 3 км треба ходять по соломі. Три свинарки нас було, на третій день чергова, гілля сухого на плечах приносиш, щоб зварить свиням.. Таке життя було.

- Були хороші моменти?

Не було. Коли Брежнєв був, ото у Київ поїдеш, там дешева ковбаса, а так нічого не було..

У нас на городі впала бомба, повиносили усе, книжка, документи, усе у яму пішло.. Метрики не залишилось, це був 1943 рік, як німців вигонили. З нами в полі був дід, сімдесятирічний, бо всіх же забрали молодших, він якось дивиться по дереву, і каже, що там хата горить, там, так хати й горіли, якось по дереву вгадував. Тоді каже, що Онинина хата горить, Онина - це мати моя. З нами була матирина сестра, матері коло нас не було, вона повернулась свиней попорать, і німці не випустили. Ми плачем, а сестра матирина каже:

«Не плачте, моя ж хата осталась, якось буде».

Потім зустрілись, але ж нам казали, що в селі «м'ясо», а їй сказали, що на полі «м'ясо».

Ще, в 1945 році, на моїх рядках солдата знайшли закопаного, забрали в братську могилу. Всього в нас 19 дворів, було убито 27 чоловік.